

SETOMAA VALLA TURISMIMARSRUUT

SETOMAA PARISH TOP SIGHTS TO VISIT

1 LUHAMAA KIRIK LUHAMAA CHURCH

Riia-Pihkva kiviteest veidi põhja pool, Hindsa küla kõrgel künkal asub Luhamaa Pühavaimu kirik, mille tähtsaim püha on suvistepüha. Luhamaa rahvas kuulus pikka aega Pankjavitsa kogudusse, ent kuna see oli venekeelne ja kauge, taheti kirikut lähemale. 1920. aastate lõpus asusid kohalik kool ja orkestri liikmed kiriku ehitamise rahastamiseks korjandust korraldama. Korjandus oli edukas ja 1932. aastal sai uus õigeusu pühakoda valmis. Kiriku juures on koguduse kalmistu.

Just a bit north of the Riga-Pskov highway stands the Luhamaa Church, on the highest hill in Hindsa village. The church's most important holiday is Ascension Day. The people of Luhamaa belonged for a long time to the Pankjavitsa congregation, but since services were in Russian, and it was far, they built their own church. At the end of the 1920s, a local school and orchestra were founded here, and they began to collect money for building a new church. The effort was successful, and in 1932, the new church was finished. The congregation's cemetery is by the church.

2 MIIKSE KIRIK MEEKSI CHURCH

Miikse õigeusu kirik ehitati 1953. aastal vana lagunenud kiriku asemele (pühitseti 1956.a.). Miikse kiriku nimepühak on Ristija Johannes, maakeeli Jaan. Nõnda on Miikse kiriku tähtsaim püha jaanipäev, mida Setomaal peetakse õigeusu kirikukalendrist tulenevalt vana kalendri järgi 7. juulil ja nimetatakse seetõttu ka vanaks jaanipäevaks. Jaanilaupäeval ehk 6. juulil tehakse jaanituld, jaanipäeval aga peetakse kirikus teenistus ja mälestatakse lähedasi. Miikse Orthodox Church was built in 1953, to replace an older church. Miikse's patron saint is St. John the Baptist. St. John's Day is therefore the church's most important holy day and is celebrated according to the Orthodox calendar on 7 July. On 6 June, the evening before the holiday, there is a bonfire in Miikse, a service is held, and relatives are commemorated.

3 MIIKSE JAANIKIVI JA SILMAALLIKAS MIIKSE ST. JOHN STONE AND EYE SPRING

Miikse Jaanikivi on muistne ohvripaik. Ristiusuga koos tuli legend Pühast Jaanist, kes olla kivil istunud, andes kiviile nõnda pühaduse. Usutakse, et kui haige koht vastu kivi panna, saab see terveks. Kivi lähedal voolab Silmaallikas, millel usutakse samuti raviv toime olevat. Tänapäeval käiakse nn vanal jaanipäeval allika ja kivi juures end ravimas ja tuuakse ohvriannina allikasse münte.

Miikse Jaanikivi is an ancient sacrificial place. Along with Christianity came the legend of St. John, who was said to have sat on a stone, giving the stone such holiness. It is believed that if a sick place is placed against a stone, it will be healed. Close to the stone flows Silmaallika spring, which is also believed to have a healing effect. To this day, on the so-called old midsummer day, people go to the spring and the stone to heal themselves and bring coins to the spring as a sacrifice.

4 MEREMÄE VAATETORN MEREMÄE VIEWING TOWER

Meremäe vaatetorn asub Meremäe küla ja Vastseliina linnuse vahel Meremäe mäel (204 m ü.m.p.). Nime järgi võiks arvata, et tornist näeb koguni merd. Meri, nii nagu me seda täna teame, asub siit siiski u 250 km kaugusel, kuid Pihkva järv – mille vastaskallast ju samuti näha pole ja mida vanasti tõenäoliselt ka mereks kutsuti, vaid 40 km kaugusel. Ilusa ilmaga võib tornist näha Petseri kloostri kirikute kupleid. Avar vaade Setomaa põldudele ja metsadele on hämmastavalt kaunis igal aastaajal, sõltumata ilmast.

The Meremäe Viewing Tower is located between Meremäe village and Vastseliina Castle on Meremäe Hill (204 m). Based on its name, one might think that the sea might be visible from the tower. However, the sea, as we know it today, is about 250 km from here, though Lake Pskov – which is not visible on the opposite side, and which was probably also called a sea in the old days – is just 40 km away. In fine weather, the domes of the churches of the Pskov-Caves Monastery in Pechory can be seen from the tower. The wide view of Setomaa's fields and forests is amazingly beautiful in every season, regardless of the weather.

5 TOBROVA TSÄSSON TOBROVA TSÄSSON

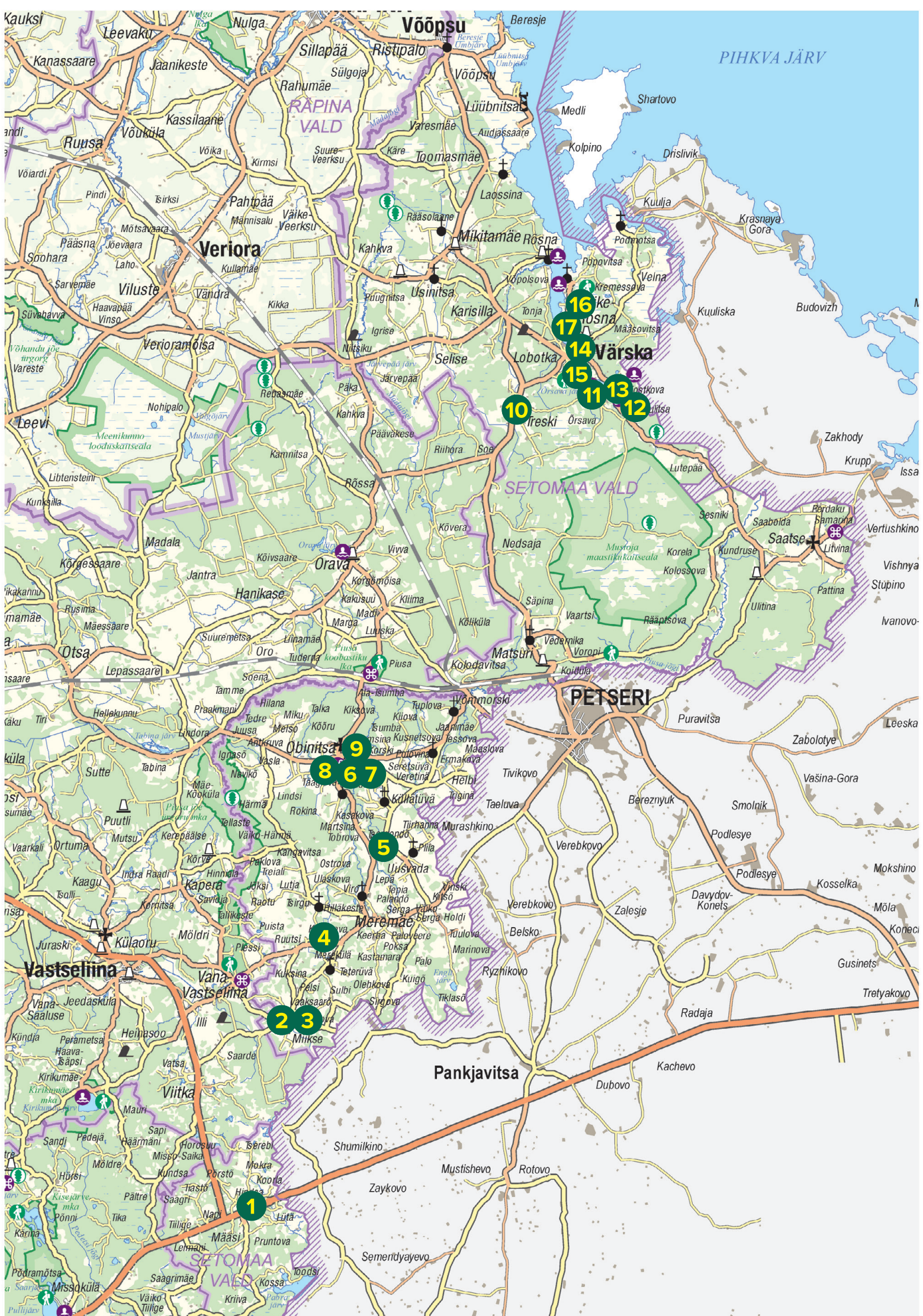
1932. aastal ehitatud õigeusu kabel on pühendatud ülestõusmispühadele – see on Tobrova ja lähikondsete külade tähtsaim püha. Tobrova tsässona kõrval on Luikjärve kindlustalu: suletud hooviga seto talu, mida Setomaa Muuseumid jõudumööda taastavad. Tsässona ja talu külastamiseks võta ühendust Obinitza muuseumiga. This Orthodox chapel built in 1932 is dedicated to Easter – the most important holiday in Tobrova and nearby villages. Behind the Tobrova tsässon is the Luikjärve farm fort: a well-preserved Seto farm with a closed courtyard, which has been restored by the Obinitza Museum. Contact the Obinitza Museum for more information about the tsässon and the farm.

6 OBINITSA MUUSEUM OBINITSA MUSEUM

Hubases Obinitza muuseumis saab tutvuda Setomaa omapärase kultuuri ja ajaloo, osaletada erinevates õpitubades ja üritustel. Enamik muuseumikogu esemeid on pärit ümbruskonna küladest, eriti väärtustame seto naiste peent käsitööd. Muuseumi kõige populaarsem ja EHE märgise pälvinud programm kannab nime "Rõivile!" ning selle käigus riietatakse grupist 1-2 osalejat seto rahvarõivastesse.

The Obinitza Museum offers an opportunity to learn about the unique history and culture of Setomaa through exploring the family life, traditions and customs of Seto families. The items in the cosy museum come from the surrounding villages; we place a particularly high value on the fine handicraft of Seto women.

7 OBINITSA TSÄSSON OBINITSA VILLAGE CHAPEL

Obinita Muuseumi kõrval asub väike palkidest hoone, mille katusel on vaevumärgatav puust rist. See on Obinita tsässon ehk külakabel. 2007.a. ehitatud hoone on rajatud paika, kus ka sadakond aastat tagasi tsässon oli. Kabelil on tähtis osa seto kultuuris. Obinita tsässona nimepüha on paasapäev (Issanda muutmise püha). Paasapäeva eelõhtul, 18. augustil, tuleb siia Obinita kirikust kulgev ristikäik. Suvehooajal on tsässon avatud muuseumiga samal ajal. Igaüks saab sisse astuda.

Tsässona heaks võib jätta väikese annetuse või osta kirikuküünla.

Next to the Obinita Museum is a small log building with a barely noticeable wooden cross on the roof. This is the Obinita village chapel. The building was built in 2007 in the place where a village chapel was a hundred years ago. The chapel plays an important role in Seto culture. The holy day of the chapel is the day of the Lord's Transfiguration. On its eve, on 18 August, a procession from Obinita Church comes here. Ask the Obinita Museum for more information on the chapel.

8 SETO ATELJEE-GALERII SETO STUDIO-GALLERY

1930. aastatel seto kaupmehe Ivan Kalju pere poolt ehitatud majas, Seto galeriis „Hal'as Kunn“ on välja pandud püsinäitus seto vanemast ja kaas-aegsest kunstist ning rahvakunstist. Galerimajas asub ajalooliste seto ehete valmistamise ateljee, tegutseb paku- ja siiditrukikoda ning valmivad Seto mustritega teepedid ja tekstiilid. Galerii kõrval asub Obinita Kunstizaal.

A permanent exhibition of older and contemporary Seto art and folk art is on display in the Hal'as Kunn Art Gallery, in the house built by a Seto merchant Ivan Kalju and his family in the 1930s. The authors include Renaldo Veeber, Lembit Kiisson, Toomas Kuusing, Evar Riitsaar and others. The gallery house has a studio making historic Seto jewelry and a workshop for block and silk screen printing. Tapestries and textiles decorated with Seto patterns are also made there. Block printing workshops can be organised, if arranged in advance. An exhibition sale of arts and crafts is open in the historic shop.

9 TAARKA TARÕ KÖÖGIKÕNÕ CAFE TAARKA TARÕ

Taarka Tarõ KöögiKõnõ Obinitas on üks kodune ja hubase interjööri söögikoht, tõeline seto kultuuri süda. Tarõ pererahvas, Rieka ja Aare Hörn, on seto kultuuri kauased eestvedajad ning nende kaudu saab iga külaline osa elavast seto kultuurist. Tarõ pakub ehedat seto toitu, lisaks leidub valikus soome-ugri ja ukraina sööke. Sõira, pirukaid, leiba ja sooja jooki saab kaasa osta. Oktoobrist maini saab toitu vaid ette-tellimisel, aga kuuma jooki saab alati. Gruppidele on toitlustamine ettetellimisel. Soovi korral saab tellida seto kultuuri esitlust või leelokoori kontserti.

With a cozy and pleasant interior, Taarka Tarõ KöögiKõnõ in Obinita is a true heart of Seto culture. The cafe hosts, Rieka and Aare Hörn, are long-standing Seto cultural leaders, and through them every guest gets to take part in daily Seto culture. The cafe offers genuine Seto food, plus a selection of Finno-Ugric and Ukrainian dishes. Drinks, pies, bread, and hot drinks are also available. From October to May, food can be pre-booked but hot drinks are always available. Group catering can be booked. If desired, a Seto culture presentation or a leelo choir concert can be ordered.

10 TRESKI TSÄSSON TRESKI VILLAGE CHAPEL

Pisike Treski tsässon ehk õigeusu külakabel võib mööda kihutades märkamatuks jääda, ehkki paikneb kenasti tee ääres. Külarahvas teab rääkida, et hoone ehitati umbes 18. sajandi keskel. Treski tsässona nimepüha on Ristija Johannes ning seetõttu on sinne külapäeva jaanipäev. Erinevalt Eestist tähistatakse siin jaanipäeva, nagu ka teisi kirikukalendriga seotud pühi, 13 päeva hiljem. Seega on jaanipäev 7. juuli ning pidu peetakse 6. juulil. Treski meeleolukad jaanipeod on kogunud tuntuks kaugemalgi.

The tiny Treski tsässon, or Orthodox village chapel, can go unnoticed as you pass by it, though it is located right on the road. The villagers say that the building was built around the middle of the 18th century. Treski tsässon's patron saint is St. John the Baptist, and so St. John's Day is celebrated as a village holiday. Unlike in the rest of Estonia, St. John's Day is celebrated according to the Orthodox calendar here, so 13 days later. It's held on 7 July, meaning the party will be held on 6 July. Treski is renowned for its cheerful St. John's Day celebrations.

VÄRSKA KÜLASTUSKESKUS – 11 REEGI MAJA VÄRSKA VISITOR CENTRE – REEK'S HOUSE

Õrsava järve kaldal asuv juugendstiilis kindral Nikolai Reegi suveresidents on kahtlemata Põhjallaagri arhitektuuripäril, mis on taastatud võimalikult originaalilähedaselt. Alates 2020. aastast on maja avatud külastajatele. Keskuse ekspositsioon annab teadmisi 1920. aastatel Setomaale rajatud Petseri Põhjalaagrist, Vabadussõja sündmustest ning ravimuda ja mineraalvee kasutamisest siinses kuurort piirkonnas. Reegi majas on õdus kohvik ning vastavalt hooajale saab laenutada jalgrattaid, paate, vesirattaid või uiske. Suvel laevareisid Õrsava järvelt Värska lahele.

The Art Nouveau summer residence of General Nikolai Reek on the shores of Lake Õrsava is undoubtedly an architectural gem of the North Military Training Camp, which has been restored in a way as close to the original as possible. Since June 2020, the Värska Visitor Centre has been operating in the building. The exposition of the centre provides information about the Pechory Northern Military Training Camp, founded here in the 1920s, the events of the War of Independence, and the use of medicinal mud and mineral water in this resort area. The visitor centre has a small café and you can rent bicycles, boats, pedal boats, or skates here, depending on the season.

12 VÄRSKA TALUMUUSEUM VÄRSKA FARM MUSEUM

Värska talumuuseum on terviklik koopia 1920. aastate jõukast seto kindlustalust. Hoonete kompleksi kuuluvad suitsusaun, elumaja, rõiva-, söögi- ja viljaait, loomalaut, heinaküün, meeste töötuba, rehi, sepi- ja potivabrik. Muuseumis saab põhjaliku ülevaate traditsioonilisest seto arhitektuurist. Muuseumi külmtares, rõivaaidas, viljaaidas ning aidapealsel on suvisel perioodil erinevad näitused ning rehi all on avatud Setomaa suurim käsitööpood. Suvehooajal korraldatakse muuseumis regulaarselt teemapäevi. Aastaringelt pööratakse tähelepanu olulisemate rahvakalendri tähtpäevade tähistamisele.

The Värska Farm Museum enables the visitors to learn about the farm architecture, old tools and rich collection of handicraft items dating from

the end of the 19th and beginning of the 20th century. The exposition comprises a half-enclosed yard, a dwelling, storehouses for clothes, grain and food, a barn with a hay shed, a workshop, other sheds, a smoke sauna, a pottery, a smithy, a barn and kiln house and a tea house. The majority of the buildings are original and originate from Nothern Setumaa. The museum also organises temporary special exhibitions. Visitors can participate in various events, such as winter holidays, Seto lace days, Folk tales' nights and celebrations of folk calendar holidays.

13 SETO TSÄIMAJA CAFÉ TSÄIMAJA IN THE VÄRSKA FARM MUSEUM

Seto Tsäimajas saab süüa seto rahvustoite käsitööna valminud savinõudest, kuulata seto laulu ja pillilugusid. Menüüst valikut tehes saab harjutada ka seto keelt. Söögiokht asub Värskas talumuuseumi kõrval - nii on võimalus söögielamus ka kultuurielamus ühildada ning kohalikku käsitöö- ja suveniiripoodi uudistada.

Maja teisel korrusel asub õppeklass, mis sobib seminaride ja koosolekute korraldamiseks ning väiksemale seltskonnale eraldumiseks. Etetellimisel gruppide toitlustamine, peolaud, peoteenindus (catering) koosolekuruumi kasutus, ürituste programm koostöös Setomaa Muuseumidega jms.

The Värskas Farm Museum offers Seto national dishes from handmade clay dishes and plays Seto music. On the first floor of the house, there is a classroom which is suitable for organising seminars, brainstorming events, or meetings for smaller groups (in the summer, we also offer catering and events can also be held in the drying barn of Värskas Farm Museum). On pre-booking: catering for groups, party tables, organising events, use of the meeting room, etc. We also offer catering by agreement.

14 VÄRSKA KIRIK VÄRSKA CHURCH

Kõrge, põllukividest seinte ja tellistest karniisidega Värskas õigeusu kiriku nimepühak on Püha Georgius ehk Püha Jüri. Kiriku tähtsaim püha on seetõttu kevadine jüripäev, mida peetakse Setomaal 6. mail. See on suur püha, mis tipneb pärastlõunase kirmaski ehk külapeoga.

Kirikus on algupärane ikonostaas ehk ikoonisein ja arvukalt kauneid käsitööna valmistatud pühaserätte. Kirikut ümbritsevale kalmistule on maetud paljud Setomaale olulised kultuuritegelased, näiteks lauluema Anne Vabarna (1877–1964) ja luuletaja Paul Haavaoks (1924–1983).

Constructed of field stones and brick, Värskas Orthodox Church has Saint George as its patron saint. The most significant holiday for the church is therefore St. George's Day, which due to differences in the church calendar is celebrated on 6 May in Setomaa. It's an important holy day that turns into a kirmas, or village party, after noon. The church has an original iconostasis or icon wall and numerous beautiful handcrafted sacred items. Many cultural figures important to Setomaa, such as Anne Vabarna (1877–1964) and Paul Haavaoks (1924–1983), are buried in the cemetery surrounding the church.

15 PETSERIMAA VABADUSSAMMAS PETSERI STATUE OF LIBERTY

Petserimaa Vabadussamba platsil Värskas seisab Petserimaal Vabadussõjas langenute mälestussammas. Kujur Roman Haavamägi kavandatud monument pidi kerkima Petseri linna südamesse 1940. aasta suvel, kuid alanud Nõukogude okupatsiooni tõttu jäi ettevõtmine pooleli. Alles 80 aastat hiljem, 20. juulil 2020, avati taastatud sammas siin Setomaal. Sõdurikuju on fotode alusel modelleerinud ja graniidis jäädvustanud kujur Tiit Kirsipuu. Petserimaa Vabadussambaga jäädvustatakse ajaloolise Petserimaa pinnal Vabadussõjas langenud ligi 350 Eesti sõjamehe mälestus ning Tartu rahulepingu tähtsus setode jaoks.

The statue for those who perished in the War of Independence in Petseri county stands on the Statue of Liberty Square in Värskas. The monument designed by sculptor Roman Haavamägi was supposed to be erected in the heart of the town of Petseri in the summer of 1940, but due to the Soviet occupation that started, the plan was abandoned. Only 80 years later, in 20 July 2020, the restored statue was opened here in Setomaa. The soldier figure was modelled and shaped in granite on the basis of photos by sculptor Tiit Kirsipuu.

The Statue of Liberty of Petseri was erected in remembrance of those nearly 350 Estonian soldiers who fell in the War of Independence in Petseri County, as well as the importance of the Tartu Peace Agreement for the Setos.

16 VÄRSKA VEEKESKUS VÄRSKA SPA WATER PARK

Rohkete atraktsioonidega Värskas veekeskus on ideaalne lõõgastuskoht igas eas külastajale. Tegu on Värskas kuurortpiirkonnas asuva Eesti ainsa veepargiga, kus on osaliselt kasutusel otse maapõuest tulev looduslik mineraalvesi. Veekeskuses ootavad sind survekosed, vastuvoolukanal, troopiline vihm, mineraalvee kontrast-mullivannid 26°C ja 34°C, mineraalvee lesila, veemägi, kivikliburada, 25 m ujumisbassein, lastebassein, saunad ja veebaar. Lisaks jõusaal, solaarium, peotuba ja seminariruumid.

Värskas Water Park's jacuzzis are filled with pure mineral water. The Water Park has: mineral water contrast baths (17 °C and 34 °C), swimming pool (three 25-metre lanes, depth 1.2–1.8 m), a pool for children and babies, upstream swimming, various water massage treatments, water bar, light therapy pool, Finnish saunas (90 °C and 75 °C), steam sauna, infrared sauna, gravel pathway. There is also a café, children's playroom, beauty salon, fitness centre, sunbed, hotel and local mineral water brands for tasting.

17 SETO LINE LAEVAREISID VÄRSKAST SETO LINE CRUISES FROM VÄRSKA

Seto Line'i mootorlaev Maar'a ootab suvel reisijaid Värskas sanatooriumi rannas, et võtta ette 1,5 tundi kestev ringreis Värskas lähel või Lämmijärvel. Lämmijärvel saab näha Eestimaa Pihkva järve äärset elu: rannakülasid, kalamehi ja kalavõrke järves. Näha on ka Pihkva järve Venemaa poolne kallas, mis oma asustussilmelt on hoopis erinev. See huvitav reis toimub kahe väga erineva maailma, kahe riigi piiril. Reisilaev mahutab kuni 100 inimest, laeva peal on olemas WC ning väike kohvik. Tutvu graafikuga setoline.ee

Seto Line Reisid OÜ created a route for the Värskas cruise that still offers plenty of excitement. M/I Hilara waits for passengers at the harbour of Värskas Resort in order to embark on a 1.5 h tour on Lämmijärv. You can observe the life of Estonia near Lake Peipus – villages on the shore, fishermen, and fishnets in the lake. Russia is on the other shore of Lämmijärv with its completely different type of villages. We will pass an Estonian-Russian border buoy from the distance of mere 10 metres and turn back towards Värskas from Lüübnitsa onion village. You should definitely book your boat tickets in advance.

visitvoru.ee